

ÇİFTE AÇMAZIN ÖTESİNDE

Asım Öz

Diriliş Saati Dergisi, Eylül Ekim 2017, Sayı. 35

Âkif Abi merhumla ilgili yazmak için bilgisayar başına oturmak iyiden iyiye zorlaşıyor. Bilmezdim, her vakada olduğu gibi hadisenin sıcaklığı hakikati anlamayı güçleştiriyormuş sahidenden; günler geçtikçe onun yokluğu daha bir gerçek, daha bir acı olarak katlanıyor. Erdemlerden uzak gazeteciliğin anonimleştiği, kolayca gazeteci olunabildiği, gazeteciliğin kolay yapılabildiği yaygın aptallık gösterisi zamanlarında o kadar mesele var ki, bunları bir düzen içinde bir araya getirmek başlı başına apayrı bir çalışmayı gerekli kılıyor.

Şöyle başlamayı öne alabiliriz: Âkif Abi, olağanüstü dönemlerde, gerek yayın yönetmeni olduğu sitelerde gerekse gazete yazılarında zor kararlar alarak, belli bir perspektifi geliştirerek ayakta durabildi. Gündelik siyasal tavırların dışında bir seçimi söz konusudur. Günümüzdeki olaylara dair çoğu analizin ve yorumun, konuyu incelemeye çok yakın tarihlerden başlatmasına hemen her zaman itiraz etti. Meseleleri geçmişin ve geleceğin ışığında irdeleyip yorumladı. Tarihin, geçmişle geleceği birbirine bağladığının farkındaydı.

Anlık Açgözlülüğüne Direnmek

Sadakat ve liyakat yahut ilgi ve çıkar çatışmalarının ayyuka çıktığı Türkiye’de, internet haberciliği alanında, adanma kültürüne bağlı insan kolay kolay yetişmiyor. Bunu yaşayarak öğrendim. Zira memlekette insanlar, işlerini, davalarını, siyasi ve kültürel çalışmalarını adanma anlayışına bağlı olmadan gel geç anlayışla, geçici heveslerle, çabucak ün ve para kazanma saikiyle gerçekleştiriyor. Bu açıdan bakıldığında Âkif Abinin uzun yıllar başında bulunduğu Dünya Bülteni, internet haberciliğinde çığır açan bir kilometre taşıdır. Site, ajansların, lobilerin, spekülatif finans kapitalizminin uluslararası kurumlarının aldığı kararlarla biçimlenen neoliberalizm dogmasının egemen olduğu dünyamızda olan biteni farklı bir bakışla yansıtmaması hasebiyle, susuz günlerde bir göze, dağ başında takip edilecek bir iz hatta bir patikaydı. Kendisi öteden beri, medyanın anlamsız boş diliyle, küresel habercilikteki kasıtlı bakışların sunduğu göstergeleri analiz etti.

Bir de, tüm bunların ortasında hayat memat meselesi olarak İslâm âlemi var elbet. İşte tam bu noktada, Âkif Abiyi tanıyanların, olmayan çizgi eleştirmenlerimizin dikkatinden kaçan bir hususa temas etmemek olmaz. Niyetim sözü Hasan Aycın’ın, *İtibar*’da yayımlanan çizgisine getirmek. Çizgiye bakanlar ne düşündü bilemiyorum. Her ne kadar, bu çizgi, Âkif Abinin İslâm âlemi duyarlılığını yansıtmayı öne almışsa da son derece kısıtlı bir bakış açısına sahiptir. Zira çizgide Ortadoğu odaklı bir İslâm âlemi tasavvuru hemen göze çarpıyordu. Oysa Âkif Abinin tasavvuru Endülüs’ten Hindistan’a, Balkanlar’dan Orta Asya’ya, Latin Amerika’dan Çin’e uzanan yedi iklim dört kıtaya, Müslüman coğrafyanın tamamına ulaşıyordu. Bu açıdan,

Türkiye’de İslâmcı hareket içerisinde mekânsal bağlamda da dengeli olan yegâne isim olduğunu düşünürüm Âkif Abinin. Tekrar altını çizmek gerekirse; onun yazılarında Ortadoğu, Uzak Doğu, Orta Asya, Balkanlar, Afrika, Avrupa ve Amerika... her yer vardı. Okumaları da bunun işaretiydi. Bunu onu yakından tanıyan da bilir, uzaktan tanıyan da. Uzun lafın kısası, haritayı değiştirmek bakışı, bilinci ve dünyayı değiştirmektir.

Âkif Abinin köşesinin de adı olan *Göstergeler* kitabından bin bir emekle kurduğu, bölümlendirilmesi ve biçimi bambaşka Haberiyyat’ın yayın anlayışını belirgin kılan yazısına uzanan gazeteciliğinin temel hassasiyetleri konusunda detaylı analizler yapılabilir, yapılmalıdır da. Zira yıllarca bu alanda ter döktü, “gazete gazetedir” düşüncesiyle periyodik yazılarını mümkün merteye aksatmadan kendi öncelikleri doğrultusunda yazdı. Şimdilik kitaplarını dikkatle okuduğu John Berger’in şu cümleleri ile meseleyi başka bir mantaliteden el alarak çerçevelemek yanlış olmasa gerek: “Boyunduruğu altında yaşadığımız vurguncu finans kapitalizminin totaliter küresel düzeninde medya bizi aralıksız enformasyon bombardımanına tutuyor; lakin verilen haberler çoğu zaman dikkatimizi dağıtmak, hakiki yaşamsal ve acil olandan uzaklaştırmak için planlı bir saptırma.”

Buna dip suları çekilen çölleşen medyanın İslâm dünyasını tanıtmak ve sınıflandırmak için seçtiği müptezel dili de ekleyelim. Anlık açgözlülüğüne direnme imkânı olarak internet haberciliğini mercek altına almaya niyetlenenlerin, bir anlayışın manifestosu olarak anılmayı hak eden 8 Mayıs 2017 tarihli “Başlarken” metnine müracaat etmemeleri düşünülemez. Nadiren işin özü ve niteliğiyle ilgilenenlerin ötesinde bir habercilik anlayışını inşa etmeye çalıştı. Bu yüzden “Gazetecilik yapa yapa insana saygımı yitirmeye başladım” diyen Italo Calvino’nun aksine bir örneklik sergiledi. Âkif Abinin bu noktadaki sebatkârlığı husumetin yüksek olduğu zamanlarda tam manasıyla haber hekimliği idi. Göze batmayı ve televizyon ekranlarında görülmeyişi ile kendine özgü bir var oluş biçiminden kaynaklanıyordu. Nitekim vefatından sonra cümle âlem canı gönülden bu çabayı içten içe takdir ettiğini ilan etti. İdris es-Şafî’ nin bir sözünü hatırlarım bu noktada: “Asıl fazilet, düşmanların kabul ve tasdik ettiğidir.” Kuşkusuz sadece bu bile, onun muazzam bir ufka, yaratıcılığa ve iradeye sahip olduğunu kanıtlamaya yeter.

Fikir hayatı sahici ve samimi olan Âkif Abi’nin yazılarına hayranlık, “bizim mahallede” genel olarak akılda çakılı kalan kamusal tartışmaların arttığı 2007 sonrasında bariz hale gelir. Bütün olumsuz değildi bu, fakat anamın tabiriyle “dert tuzlamaya” yetecek nitelik de kazanmıyordu bir türlü. Bu yüzden, çoğaltım çağının anonim güzergâhında ilerleyenlerin düzmece övgüleri ile tavırları arasındaki kopukluğa işaret etmekte ısrarcı olunması gerektiği kanaatindeyim.

Sanılanın aksine, hayat hikâyeleri, metinler ve metinlerde ileri sürülmüş fikirler kadar önemlidir. Ne ki çoğu zaman ayrıntılı bir hayat hikâyesi sunmak için tarihsel birtakım verilere de sahip olunması gerekir. Çünkü bunların çoğu, her hâlükârda belli dönemeçlerle yakından alakalıdır. Gelgelelim Âkif Abi'nin metinlerine meftun olduğunun söyleyenlerin kahir ekseriyetinin ne hayat hikâyesine ne de kitaplarına ve kitaplarındaki kanaatlerine aşina olmadıkları son derece açık. Zira belleği silerek amansız bir laf ebeliği yapan söz konusu kişilerin asgari müşterekliği, *Göstergeler*'i, *'İz'ler*'i, *Küreselliğin Fay Hattı*'nı ve *Çizgisiz Defter*'i ellerine alıp baştan sona kadar okumamış olmalarıdır. Oysa 1990 sonrası yakın geçmişi siyasal ve kültürel açıdan değerlendirebilmek bu kitaplar olmaksızın hayli eksik kalacaktır. Kayıtsızlık çağında, ahlakı, zevki, hassasiyetleri ve eleştirileri bir yana yazdıklarına aşina olanların sayısı hayli azdır; belki bu yüzden metinlerine ilişkin bir *temyiz hassası* da gelişmemiştir. Kronik yön hastalığından mustarip ülkemizde, bir eve dönüş epiği olarak İslâmcılık konulu kitabının hepimize büyük sürpriz olacağı aşikâr. Ne ki, muhtemelen bu eseri de büyük bir sessizlikle karşılanacak... Can sıkıcı bir durum... Değil mi ki, yüzyıllardır, “Bizim en büyük meselemiz biziz!” sözünü kulağımızda küpe gibi taşıyoruz.

Hepimizin hayatında bazı önemli olaylar ve bazı belirli kişiler ve onlarla karşılaşmalar yer alır. Bu olaylar ve kişiler, hayatımızı yönlendirir, geliştirir ve renklendirir. Galiba Dünya Bülteni'nde yazmaya başlamak, beni hem geliştirdi hem yönlendirdi. Yazma faaliyetinin hayatı olduğu Dünya Bülteni'ndeyken daha çok görüşme, sohbet, müzakere, değerlendirme ve fikir alışverişi imkânı bulduğum Âkif Abi ile edebiyata, siyasete, düşünceye ve yayıncılığa dair uzun uzun konuşma imkânı bulmuş olmak önemliydi.

Şahsen “çifte açmaz” olarak tanımlayabileceğim konuların; AKP'ye zehirnak muhalif olanlarla, ona yakından temas edip tümüyle muvafık olanların dışındaydı daha doğru bir ifadeyle ötesindeydi. Her türlü hırs ve tamah ona yabancıydı, daima gerçekçi ve ölçülü oldu. *Büyük Erdemler Risalesi*'nin mesafe vurgusunu hatırlamamak olmaz. Unutmamak gerekir ki, gerçeği ararken değil hakikati dile getirirken parçalanmayı göze alabilmişti. Kuşkusuz, galeyan yüklü ve heyecanlı senelerin gazel ikliminin dışında Sokrates usulü sorulara odaklanmasının payı yüksekti bunda.

Düşüncenin ve Edebiyatın Kıyılarında

İçtenlikli farklılığıyla öncü bir genel yayın yönetmeni olan Âkif Abi, benim için oldum olası yol gösterici oldu. Bizim mahallede eşine pek rastlanmayacak “abi”lik, rehberlik yaptı; ne bir otoriter yaklaşım sergiledi ne bir iktidar alanı açmaya çalıştı... Soğuk profesyonellik tavırları da göstermedi, farklı mecralarda kalem oynatmaktan mühlhem kısır cemaatçilik de yapmadı... Onun sayesinde görgü ve deneyim kazandığımı da eklemeliyim. Yapmak istediğim şeyin peşinden aşkla koşmayı, caymamayı ve kendi doğrularımın ayrılmaksızın çalışmayı önemsemediğini hissettirdi daima.

Kültür, inanç ve davranışlarımızın kalıcı ve öne çıkan yanısıdır daha ziyade. Yatkinliklerimin heyecanını sonuna kadar hissettiğim Dünya Bülteni'ndeki eleştirilerimi zannederim Türkiye ortamında başka bir yerde yayımlamak pek mümkün olmazdı. Sözgelimi İsmet Özel'in hepten unutulduğu yıllar boyunca bir elin parmaklarını aşacak kadar metin yayımlayabilmiştik. Nuri Pakdil'i sağcı görenleri eleştirdiğimiz kadar, etrafındakilerce başkalaşıma uğratıldığı yıllarda son derece kıymetli eleştiriler yapabiliştik. Necip Fazıl ile Sezai Karakoç'un araştırmalarına dikkat kesilebilmiştik. Yayın dünyasının öne çıkan kitap ve dergilerinden neoliberalizme, sol İslâm eleştirilerinden sol cemaatçiliğe, Said Nursi'den neonurculuğa onca konuyu gündeme taşıma gayreti içerisinde olmuştuk. Şunu da açıklığa kavuşturmakta fayda var: Onunla birlikte çalışırken bilgi, azim ve dayanılmaz bir inatla yapmak istediklerimi ertelememeyi öğrendiğimi fark ettim.

Elbette fazla hürmetkârlıktan daima ertelediklerimiz de oldu, ama neresinden bakılırsa bakılınsın yazılanlar da az değildi. Hele üstatlar ve abiler hakkında söz almaya cüret edenlerin çelik soğukluğuyla tahfif edildiği kültürel ortamı nazarı itibara alırsak, bunun değeri daha iyi anlaşılacaktır. Ölçek farkını mahfuz tutmak kaydıyla karşımızdakilere hem hürmet etmek hem de eleştirel mesafeyi muhafaza edebilmek kolay değildir. Bu yüzden ona çok şey borçluyum.

Zaman zaman sorumluluk bilinciyle kollarını sıvayarak uzun yazılar yazdı. Gazete yazılarının ötesine geçerek terazi sezgisi güçlü bir yazarın deyimiyle makale yaptı. *Hece* dergisi başta olmak üzere yıllara yayılan yazılarında Mehmet Âkif'ten Necip Fazıl'a, Kemal Tahir'den Cemil Meriç'e, Nuri Pakdil'den Oğuz Atay'a Türkiye'deki düşünce ve edebiyat ortamının önemli simaları üzerine, dönemlerin bağlamını ihmal etmeden son derece isabetli yorumlar sundu. Amaçları farklı olan bu tür metinleri, tamamlanamadığı için okuyamadığımız bir kitabın parçaları olarak tasavvur etmekten hoşlanıyorum. Öte yandan bir kişinin ve bir metnin izinin nasıl sürüleceğine dair birer teklif olarak da anılmayı hak ediyor bahsettiğim metinler. Düşünce tarihine katkı sunan belli başlı yazılarına bakıldığında, Türkiye'deki fikir hayatını tam bir kudretle kavrayan bir zihin sahibi olduğunu söyleyebilirim. Zaten Türkiye'deki eski yeni gelişmeleri bir bütünsellik içerisinde değerlendirmenin yolu tarihsel süreç içindeki konuların bilhassa edebiyatçıların kavramasından geçer. Anladığını, hakikatli eleştirmenler gibi bariz bir dille anlatmakta mahirdi. Oğuz Atay'ın, ölümünden bir buçuk yıl önce Mehmet Âkif'i keşfedişinden onun dışında hiç kimse bahsetmedi mesela. Ayrıca yazmak isteyip de yazamadığı isimlere dair de yazıya dökmekten çekindiği dikkatli analizlerinin bulunduğunu kaydetmeliyim.

Mesleklerin bir defaya mahsus bir kahramanlık olmaktan uzak olduğu bilinir. Bunun farkında olan Zygmunt Bauman, "Meslekler diğer meşgalelerden farklı olarak ömürlük olmaya meyillidirler." diyordu bir söyleşisinde. Bu söz galiba sorumluluk ahlakını, sorumlulukta muhtariyetle kayıtlayan Âkif Abi için son derece doğru. Nasıl olmasın? Kendi yoluna inancının yansımaları olan kuruluş aşamasındaki Haberiyyat bunun kanıtıydı. Sonucundan bağımsız olarak

bizzat çabanın kendisinin değerli bulunmasına yoğunlaşan bir hasletle irtibatlıydı bu tutum. Buradaki odasına ancak vefatından sonra gidebildim, masası daha yeni kurulmuştu. Dolap yoktu odada. Günlük güneşlik bir büroydu burası. Masanın üzerinde üç beş kitap vardı. Okumak için eline aldığı Tunuslu Hayrettin Paşa'nın Büyüyenay Yayınlarından çıkan *Ülkele- rin Durumunu Öğrenmek İçin En Doğru Yol* kitabıydı. Onun dışında Ziyauddin Serdar'ın Yüksek Öğretimi Yeniden Düşünmek bağlamında yazdığı bir kitap vardı. İki yazarlı İngilizce bir kitaptı bu. Kitaplarla ve fikirlerle kopmaz bağını masasının üzerindeki kitapların birkaçın- dan da takip edebiliriz: Thierry Zarcone *Yasak Kent Buhara(1830-1888)*, Köksal Alver *Taşra Halleri*, Necdet Subaşı *Söz Uçar Sızı Kalır*. Elbette bu kitapları henüz büroda kütüphanesini kurmadığı gerçeğiyle birlikte de düşünmeliyiz. Fakat bu bile onun geçmişin ve geleceğin ufkunu kavrama çabasının sürekliliğini kanıtlar. Tecrübenin hükmünün silinişine inat hatırala- rın ve seyahat kitaplarının tutkulu okuru oluşunu da kaydetmeden geçmemeliyiz. Temas ettiği hatıra kitaplarını tek tek saymaya kalkmayayım. Her şeyin geride kalmadığını, geleceğin an- cak geçmişle ve şimdiyle kurulacak sahici bir ilişkiyle mümkün olabileceğini kuşbakışı ortaya koyar bu kitaplar.

Uzak dünden yakın yarına uzanan bildiğim, tanıdığım kitaplıklardan farklı olan kütüphanesi içinse, dostlarının başlı başına bir kitap kaleme alması elzemdir. Şüphesiz hepsi hakkında meseleleri kalbinden kavrayan bir bakışla derin bir şekilde söylemek gerekir. Hem yatay hem dikey boyutlarıyla... Umarım bu satırlar, unutkanlığa ve kayıtsızlığa kurban gitmez. Bense şimdilik, en çok *Büyük Doğu* külliyyatına merak saldığımı kendisine de söylediğimi hatırlat- makla yetineyim.

Bu yüzden Âkif Abinin hatırasını her zaman derin bir saygı ve hayranlıkla yâd ederim. Bek- lentisi bu dünyadan değil ahrettendi kendisinin. Onun çapında bir gazetecinin eksikliğini zan- nederim, Mayıs ayının sonlarından bu yana hepimiz sık sık hissediyoruz. Vandal varsılıklar uğruna şahsiyetini, haysiyetini gözden çıkarmayı aklından geçirmeyen Âkif Abinin yeri ne bugün ne yarın kolay kolay dolmayacak farkındayım. Büyümekte olan oğlum “Büyüyünce Âkif Emre olmak isterim” dese keşke; tereddüt etmeden... Belki, der bir gün, kim bilir. Bazı hayatların tekrarının mümkün olmadığını farkında olarak elbet...